

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1925 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 20 mars 1925 dagtecknad proposition, nr 216, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma inom första kammaren väckta motioner, nämligen nr 284 av herr *Lindhagen* och nr 285 av herr *Enhörning*.

I motionen I: 284 har yrkats, att riksdagen med anledning av det genom propositionen framlagda lagförslaget ville:

1) besluta eller hos regeringen begära förslag till lagbestämmelser i syfte att, i anslutning till förebild i norsk lagstiftning, bolags styrelseledamöter samt tjänstemän och andra hos bolag anställda personer jämte makar, såvitt angår trävarubolag, icke må, där ej särskilda anledningar visas, förvärva jordbruksfastighet med skogsmark;

2) i enlighet med jordkommissionens senaste och till lagrådet remitterade förslag, besluta lagbestämmelser i och för bulvanförhållandets kriminalisering, vad angår så väl bulvanen som hans huvudman;

3) hos regeringen begära ett organiserat ingripande med stöd av lagen mot alla enligt föregående utredningar redan specificerade fall av skedda bulvan köp;

4) besluta till lagens 8 § göra det tillägg, att en var äger att hos vederbörande angiva ett bulvanförhållande.

I motionen I: 285 har hemställts om avslag å förevarande proposition eller i varje fall sådan ändring av densamma, att lagen icke skulle äga tillämplighet å före tiden för dess ikraftträdande uppkomna bulvanförhållanden annat än i den mån de fortbestode efter den 1 januari 1931.

Beträffande grunderna för ifrågavarande lagförslag ävensom för de i motionerna framställda yrkandena får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionens respektive motionernas innehåll.

Förslag till lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom.

Förekomsten av bulvanförhållanden beträffande fastighet. Genom stadganden i ett flertal författningar har för vissa rättssubjekt rätten att förvärva fast egendom blivit med hänsyn till allmänna intressen inskränkt. Utskottet erinrar i sådant avseende särskilt om den s. k. norrländska förbudslagen av den 4 maj 1906, vilken sedan 1921 är provisoriskt gällande jämväl för mellersta och södra Sverige och riktar sig mot bolags och föreningars förvärv av fastigheter, ävensom om lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, vilken sistnämnda lag huvudsakligen riktar sig mot utlänningars jordförvärv. Enligt dessa lagar är fastighetsförvärv för med desamma avsedda rättssubjekt i regeln tillåtet allenast efter särskild prövning. Jämväl i vissa andra författningar meddelas emellertid dylika inskränkande föreskrifter beträffande speciella grupper av juridiska eller fysiska personer. Att förenämnda båda lagar äro särskilt utsatta för faran att kringgåas, är allmänt känt. Det tillvägagångssätt, som härvid kommit till användning, har i regel bestått däri, att den, beträffande vilken inskränkningen i rätten att förvärva fastigheten gällt, använt sig av bulvan d. v. s. genom annan person (bulvanen), vilken rättsligen framstår såsom ägare till fastigheten, förskaffat sig rådighet över densamma.

Norrlandskommittén. Redan Norrlandskommittén påpekade i sitt år 1904 avgivna betänkande, vilket ligger till grund för ovannämnda 1906 års lag, denna fara, men höll för troligt, att kringgåendet icke skulle komma att äga rum i någon större utsträckning. Kommittén framhöll emellertid, att, om så skulle visa sig bliva fallet, särskilda åtgärder däremot borde vidtagas.

Utredning år 1913 angående verkningarna av norrländska förbudslagen. Sedan den 30 december 1911 åt landshövdingen Johan Widén uppdragits att verkställa utredning angående verkningarna av 1906 års lag, framhöll Widén i ett år 1913 avgivet betänkande, att enligt erhållna upplysningar bulvanköp med kringgående av nämnda lag ägt rum i rätt stor omfattning, särskilt i vissa län, att det emellertid syntes mest antagligt, att dessa köp till den mera övervägande delen hänförde sig till förbudslagens första tid och i många fall omfattade fastighetsöverlåtelser, som varit planerade eller kontraherade innan lagen utfärdades, vadan man kunde förmoda, att bolagen med tiden skulle mera lojalt komma att ställa sig lagen till efterrättelse, samt att, därest så ej bleve fallet, särskild lagstiftning i syfte att förekomma bulvanförhållanden måste tillgripas.

Lagförslag år 1918 och yttranden däröver. Sedan det under den med världskriget inträdda krisperioden visat sig, att kringgåendet av icke blott 1906 års norrländska förbudslag utan även ovannämnda 1916 års lag visat en tendens till ökning, blev under år 1918 inom

justitiedepartementet utarbetat ett lagförslag, som avsåg att stävja dylika kringgåenden.

Enligt detta förslag skulle, därest någon för annans räkning men i eget namn förvärvat fast egendom, skyldighet föreligga för såväl den formelle som den verkliga förvärvaren att göra anmälan om förhållandet till rätten, som genast skulle göra anteckning därom i lagfartsprotokollet. Underlåten anmälan skulle medföra ansvar. Därest icke inom viss tid efter det dylik anteckning i lagfartsprotokollet skett lagfart å egendomen sökts för den, för vars räkning egendomen enligt samma anmälan förvärvats, eller för annan eller därest gjord ansökan om lagfart blivit avslagen, skulle genom länsstyrelsens försorg egendomen säljas på exekutiv auktion. Anmälningsskyldigheten skulle gälla även beträffande förvärv, som skett innan lagen trätt i kraft.

I avgivna yttranden över detta förslag vitsordades från ett flertal håll behovet av en lagstiftning i ämnet, men framställdes åtskilliga anmärkningar mot förslaget och uttalades tvivel angående dess effektivitet.

Förslaget föranledde ingen proposition till riksdagen.

Jordkommissionen utarbetade sedermera och överlämnade den 9 mars 1920 till chefen för justitiedepartementet ett nytt förslag till lagstiftning i ämnet. Enligt detta förslag skulle bulvanförhållande beträffande fastighet anses föreligga, då någon, vilken enligt gällande lagstiftning icke ägde utan särskild prövning eller tillstånd förvärva eller behålla fastighet, med begivande av den, som innehade äganderätten till fastigheten, så förfogade över denna, som vore han ägare till densamma. Det skulle åligga allmän åklagare att vid domstol i orten påkalla prövning, huruvida bulvanförhållande föreläge, därvid till svaromål skulle instämmas såväl bulvanen som den, till vars förmån bulvanförhållandet ägde rum. Funne domstolen bulvanförhållande föreligga, skulle bulvanen erhålla tid att genom fastighetens avyttrande upplösa detsamma. Framginge ej, då ett år förflutit efter det domstolens utslag vunnit laga kraft, av lagfartsprotokollet, att fastigheten avyttrats, skulle densamma genom överexekutors försorg försäljas å offentlig auktion enligt vissa regler.

Vid förslaget var fogad reservation av herr Lindhagen, vilken med instämmande av trenne andra ledamöter i kommissionen hänvisade till ett av honom i annat sammanhang avgivet förslag till lag angående förbud i vissa fall för enskild person att besitta fast egendom. Detta förslag innehöll bland annat föreskrift, att enskild person, som i själva verket huvudsakligen för annans räkning men i eget namn förvärvat fast egendom, vilken huvudmannen enligt gällande bestämmelser icke ägde förvärva, eller enskild person, som hade del i ledningen av eller tjänstebefattning hos bolag, vars rörelse omfattade handel med eller utnyttjande av skog eller skogsprodukter, icke finge utan särskilt tillstånd med äganderätt besitta jordbruksfastighet. Överträdde någon detta förbud, skulle länsstyrelsen förelägga honom att inom viss tid avyttra fastigheten, vid äventyr att denna eljest bleve tvångsvis försäld. Över länsstyrelsens beslut finge klagan föras genom instämmande av saken till vederbörlig domstol.

*Lagförslag
år 1920 och
yttranden
däröver.*

Över jordkommissionens nu berörda lagförslag inforrades yttranden från samtliga länsstyrelser. I nästan alla inkomna yttranden betonades nödvändigheten av en lagstiftning, som kunde förhindra kringgående av gällande lagar angående inskränkning i rätten att förvärva fast egendom. I flera av yttrandena framhölls dock, att den föreslagna lagens beskrivning å vad som skulle förstås med bulvanförhållande icke vore tillfredsställande, och att stora svårigheter att styrka förekomsten av dylikt förhållande skulle uppkomma, vadan lagen skulle bliva ganska ineffektiv.

Ej heller nu ifrågavarande förslag ledde till någon lagstiftning i ämnet.

*Lagförslag
år 1921 och
yttranden
däröver.*

I sitt den 15 december 1921 avlämnade huvudbetänkande del I upptog jordkommissionen ånyo frågan om en lagstiftning mot bulvanförhållande. Kommissionen framhöll, att enligt den av kommissionen verkställda utredningen icke mindre än 500 å 600 kända fall av förvärv av fastigheter för bolagsräkning genom styrelsemedlemmar eller befattningshavare hos vederbörande bolag eller andra bulvaner förekomme inom de delar av landet, där 1906 års lag gällde, innan den provisoriskt utsträcktes, samt att dessa fall, av vilka flertalet avsågo Västernorrlands och Jämtlands län, fördelade sig på sammanlagt 142 kommuner. Genom utredningen måste det anses ytterligare fastslaget, att bulvanväsendet i betydande omfattning kommit till användning för kringgående av den norrländska förbudslagstiftningen. Förekomsten av bulvanförhållanden kunde antagas vara i verkligheten större än utredningen visade. Kommissionen ansåge nödvändigt att genomföra en lagstiftning, som bringade bestående dylika förhållanden att upphöra och motverkade uppkomsten av nya.

För sådant ändamål hade kommissionen i ett upprättat förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom, vilket bland annat stadgade koncessionsplikt för enskilda svenska medborgare, som ej bosatte sig å förvärvad fastighet, upptagit särskilda föreskrifter angående bulvanskap. Enligt förslaget skulle bulvanförhållande anses föreligga, då någon, som icke ägde att utan tillstånd eller särskilt godkännande förvärva fastighet, med begivande av den, som rättsligen framstode såsom ägare till fastigheten, rådde över densamma eller del därav såsom vore han ägare till fastigheten. Bulvanförhållande var i detta förslag kriminaliserat: både den, som brukade bulvan, och den, som läte sig brukas såsom sådan, kunde ådömas ansvar. Talan därom skulle föras vid domstol och skulle denna, därest bulvanskap konstaterades, jämväl förelägga bulvanen att inom viss tid avyttra fastigheten, vid äventyr att densamma eljest underginge tvångsförsäljning enligt vissa regler.

I avgiven reservation uttalade herr Lindhagen farhågor för att kommissionens definition å bulvanskap vore för snäv. Han förordade en kombination av den föreslagna lydelsen med den formulering, han givit bulvanbegreppet i sin reservation till 1920 års förslag. Omsorgen om lagens effektivitet krävde i varje fall en uttrycklig bestämmelse därom, att ledamot i bolags styrelse och dess tjänstemän icke finge utan koncession förvärva jordbruksfastighet. Beträffande ordningen för konstaterande av bulvanförhållanden ställde sig reser-

vanten fortfarande synnerligen obenägen mot frågans överlämnande åt domstolarna. Då emellertid bulvanförhållande i förslaget kriminaliserats, stode ingen annan utväg öppen. Denna befogade åtgärd hade dock två sidor. Genom kriminaliserandet komme kravet på s. k. full bevisning att ytterligare skärpas samt lagens effektivitet att än mer äventyras. Fråga vore, om ej det av reservanten år 1920 förordade administrativa förfarandet vore det effektivaste; i varje fall vore emellertid kommissionens senare förslag att föredraga framför det tidigare.

I de yttranden, som avgåvos över kommissionens förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom, berördes förslagens bestämmelser angående bulvanskap allenast undantagsvis. Av länsstyrelsen i Jämtlands län (J. Widén) betonades, att nödvändigheten av en lagstiftning i förevarande hänseende tillräckligt bestyrkts av de sista årens erfarenheter, och att den omfattning, i vilken s. k. bulvanskap förekommit — varigenom för Norrlands vidkommande syftet med 1906 års lag i icke ringa grad gäckats — och den missaktning av gällande lag, som därvid gjort sig gällande, gjorde, att tvekan ej heller syntes böra råda därom, att den häremot riktade lagstiftningen borde, såsom ock i förslaget iakttagits, givas retroaktiv verkan. Mot förslaget anmärktes företrädesvis, att bestämmelserna i praktiken torde bliva föga effektiva. Dessutom uttalades betänkligheter mot att bulvanskap kriminaliserades och att lagen gäves tillämpning å redan bestående förhållanden.

Vid 1924 års riksdag väcktes motioner, däri hemställdes om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om skyndsamt framläggande av förslag angående bulvanlagstiftning. I avgivet utlåtande över dessa motioner anförde andra lagutskottet:

*Motioner
vid 1924 års
riksdag.*

Det torde otvetydigt framgå, att såväl lagen den 4 maj 1906 som lagen den 30 maj 1916 i betydande omfattning kringgåts på det sätt, att bolag och utlåningar använt bulvaner för förvärv av fastigheter, vilka de själva varit lagligen förhindrade att förvärva. De missbruk, som sålunda förekommit, vore enligt utskottets mening av så betänklig art, att frågan om deras stävande måste av statsmakterna allvarligen beaktas. Insikten om nödvändigheten härav syntes ock vara allmän i de bygder, där missförhållandena mest gjort sig gällande. Givet vore också, såsom motionärerna framhållit, att, därest de inskränkande bestämmelser, som nu gällde beträffande bolags och föreningars rätt att förvärva jordbruksfastighet i Norrland, Dalarne och Värmland, komme att i en eller annan form definitivt utsträckas jämväl till andra delar av landet, faran växte av hithörande bestämmelsers kringgående. Utskottet funne således en lagstiftning med det syftemål, som i motionerna angåves, uppbäras av ett föreliggande verkligt behov. Att stora vanskligheter mötte vid utformande av en dylik lagstiftning, förbisåge utskottet ingalunda. Ett flertal utarbetade förslag i ämnet hade dittills framkommit, mot vilka alla framställdes mer eller mindre bärande anmärkningar. De lagtekniska svårigheterna borde dock ej föranleda till att tanken på lagstiftning undanskötes, utan syntes frågan därom böra upptagas till fortsatt behandling. På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen med bifall till motionerna måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta skyndsamt utarbета och för riksdagen framlägga förslag till bestämmelser med syftemål att förhindra, att de rättssubjekt,

för vilka inskränkande bestämmelser i fråga om rätten att förvärva fast egendom gällde, genom anlåtande av bulvaner kringginge dessa bestämmelser, ävensom att avveckla redan uppkomna dylika bulvanförhållanden.

Vad utskottet sålunda hemställt blev av riksdagens båda kamrar utan votering bifallet.

*År 1924 in-
fordrade
yttranden.*

Under år 1924 infordrades sedermera ånyo yttranden från länsstyrelserna m. fl. myndigheter angående föreliggande fråga om införande av förbud i vissa fall att i fråga om äganderätt till fastighet vara bulvan för annan. Det stora flertalet av de myndigheter, som med anledning härav avgåvo yttranden, tillstyrkte därvid en lagstiftning i ämnet, varvid dock åtskilliga av samma myndigheter betonade de stora svårigheter, som mötte att på ett effektivt sätt utforma en dylik lagstiftning.

*Innebörden
av förelig-
gande för-
slag.*

Enligt det föreliggande förslaget skall bulvanskap anses föreligga, då i lagstadgat förbud att utan tillstånd eller särskilt godkännande förvärva eller behålla fast egendom kringgås därigenom att den, som har fång till viss egendom, är bulvan för annan, mot vilken dylikt förbud gäller, i det att fastigheten innehaves huvudsakligen för dennes räkning. Allmän åklagare skall vid domstol föra talan angående dylikt bulvanskap och domstolen har att, om sådant befinnes vara för handen, förordna, att överexekutor skall pröva, huruvida egendomen skall säljas å offentlig auktion. Själva bulvanskapet är däremot icke straffbelagt. Sedan domstolens förenämnda beslut vunnit laga kraft, skall överexekutor meddela förordnande om egendomens försäljning, därest ej av lagfartsprotokollet framgår, att egendomen avyttrats. Sådant förordnande blir gällande ändå att egendomen befinnes hava varit avyttrad eller sedermera avyttras. För att den person, som efter anhängiggörandet av dylik rättegång inköper fastigheten, skall erhålla kännedom om rättegången och den risk, som i anledning därav finnes att dröja med lagfartsansökan, har upptagits bestämmelse, att första gången mål angående upplösning av bulvanförhållande förekommer vid domstol, anteckning därom skall göras i in-teckningsprotokollet samt i in-tecknings- eller fastighetsboken. Dylik anteckning blir såmedelst ock föremål för anmärkande i de gravationsbevis, som därefter utfärdas angående fastigheten. I fråga om förfarandet vid egendomens försäljning skola gälla motsvarande regler som om förordnande jämlikt 28 § utsökningslagen meddelats om försäljning av fastigheten till gäldande av fordran, som däri äger bästa förmånsrätt. Någon garanti för in-teckningars kvarstående i fastigheten förefinnes sålunda icke. Domstol må under rättegången meddela förbud för bulvan eller hans huvudman att å egendomen avverka skog annorledes än till husbehov samt att därifrån bortföra stråfoder. Sådant förbud kan ock, evad saken förekommit vid domstol eller icke, meddelas av länsstyrelsen. Den, som med kännedom om dylikt förbud överträder detsamma, straffas med böter, varjämte avverkat virke eller bortfört foder under vissa omständigheter kan beslagtagnas och dömas förbrutet. Länsstyrelse skall ägna särskild uppmärksamhet däråt, att inom länet förekommande bulvanförhållanden varda lagligen beivrade. Vissa befattningshavare, nämnder och styrelser äro pliktiga att, då anledning förefinnes till antagande, att

bulvanförhållande föreligger, därom göra anmälan till länsstyrelse; och må länsstyrelse, där så anses lämpligt, förordna särskild åklagare att anhängiggöra och utföra talan om bulvanförhållande. Rättegång angående bulvanförhållande skall handläggas i den för brottmål stadgade ordning.

Såsom i det föregående anmärkts, hava verkställda utredningar givit vid handen, att gällande författningar angående inskränkningar i rätten till förvärv av fast egendom i betydande omfattning kommit att kringgå därigenom att vederbörande, emot vilka dessa författningar rikta sig, i och för förvärv av fastigheter använt sig av bulvaner. I synnerhet torde sådant bulvansystem förekomma i syfte att undgå förbuden mot bolags och utlänningars jordförvärv. Sedan åtskilliga år tillbaka torde väl ock på de flesta håll den uppfattningen vunnit stadga, att berörda förhållanden kräva ett ingripande från statsmakternas sida, varigenom eftertryckligt hävdas nödvändigheten av att efterleva de härutinnan meddelade föreskrifterna. Till denna uppfattning anslöt sig ock föregående års riksdag genom att avlåta förut omförmälda skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om lagstiftning angående bulvanförhållande i fråga om fast egendom; och utgör denna skrivelse närmaste anledningen till framläggandet av nu förevarande lagförslag. Då sålunda senaste riksdag tagit bestämd ställning till frågan om behovet av en lagstiftning i förevarande ämne, finner utskottet skäl icke föreligga att nu i vidare mån än genom den föregående redogörelsen skett till behandling upptaga nämnda fråga.

Det föreliggande förslaget överensstämmer till sin huvudsakliga innebörd med det av jordkommissionen år 1921 i sådant avseende framlagda utom därutinnan, att bulvanskapet icke kriminaliserats. Till sistnämnda fråga återkommer utskottet vid detaljbehandlingen av förslaget.

Någon egentlig definition å begreppet bulvanskap har icke i förslaget givits, utan har det överlämnats åt domstolarna att enligt vissa allmänna bestämmingar i de förekommande fallen konstatera, huruvida sådant förhållande föreligger eller icke. I likhet med lagrådet finner utskottet detta förfarande vara bäst ägnat att låta rättstillämpningen komma till rätta med de kringgåenden, lagförslaget avser att bekämpa.

I anslutning till jordkommissionens båda i ämnet avgivna förslag har det nu föreliggande hänskjutit prövningen av frågan, huruvida bulvanförhållande är för handen, till domstolarna. Enligt utskottets förmenande torde detta ock bäst överensstämma med beskaffenheten av en dylik prövning. För denna kan komma att erfordras upptagande av en ganska omfattande bevisning. Därest vittnesförhör finnes påkallat, skulle även vid ett administrativt prövningsförfarande anlåtande av domstol härför bliva nödvändigt. Detta synes dock innebära onödig omgång och skulle föranleda åtskillig tidsutdräkt. Med den bevisprövning, som tillämpas vid domstolarna, synes man ej heller hava grundad anledning befara, att lagstiftningens effektivitet skall lida av att prövningen av förevarande fråga blir en domstolssak.

I fråga om sättet att bringa ett bestående bulvanförhållande att upphöra har förslaget i likhet med samtliga tidigare förslag till lagstiftning i ämnet

*Utskottets
yttrande.*

upptagit anordningen med tvångsförsäljning. Enahanda förfaringssätt är för vissa fall föreskrivet i norrländska förbudslagen samt förut anmärkta 1916 års lag. Anlitandet av en sådan utväg lärer och vara erforderligt, ehuru utskottet, på sätt av det efterföljande framgår, funnit sig böra föreslå, att nödig tid tillförsäkras vederbörande att kunna i första hand frivilligt avyttra fastigheten.

Att lagstiftningen förlänats retroaktiv verkan och sålunda avser upplösning jämväl av vid lagens ikraftträdande bestående bulvanförhållanden står i överensstämmelse med uttalande i förut åberopade riksdagsskrivelse och lärer vara av förhållandena påkallat.

Utskottet finner sig sålunda kunna i huvudsak giva sin anslutning till Kungl. Maj:ts förevarande förslag. För de ändringar, utskottet på några punkter ansett sig böra förorda, och de särskilda uttalanden i vissa avseenden, var till utskottet funnit sig föranlett, redogör utskottet i det följande under respektive paragrafer i lagförslaget.

1 §.

Första stycket.

1920 års förslag. Enligt jordkommissionens år 1920 avgivna förslag till lagstiftning i ämnet skulle, sedan domstol genom lagakraftäggande beslut prövat bulvanskap vara förhanden, vederbörande äga en tidsfrist av ett år för frivilligt avyttrande av fastigheten. Efter utgången av denna frist skulle överexekutor, därest ej av lagfartsprotokollet framginge, att egendomen avyttrats, under vissa förutsättningar meddela förordnande om tvångsförsäljning av fastigheten.

1921 års förslag. Även i jordkommissionens förslag av år 1921 bibehölls viss tidsfrist för frivillig avyttring, men begränsades denna till 6 månader efter det domstolens beslut, varigenom föreläggande meddelats om fastighetens försäljning, vunnit laga kraft.

Kommissionen anförde i sin allmänna motivering härom:

I överensstämmelse med den ståndpunkt, kommissionen i sitt tidigare förslag intagit, anser kommissionen det vara av synnerlig vikt, att möjlighet beredes parterna att i första hand själva medverka till bulvanskapets upplösning. Särskilt ur fastighetskreditens synpunkt måste det anses angeläget, att de för in-teckningshavarna alltid betungande och med risker förenade tvångsförsäljningarna så mycket som möjligt undvikas. Skulle emellertid dylik medverkan utebliva, bör uppenbarligen bulvanskapet genom offentlig myndighets försorg bringas att upphöra.

Departementschefen. Förevarande förslag upptager däremot icke någon bestämmelse om viss tidsfrist i förevarande avseende. Vid förslaget remitterande till lagrådet anförde departementschefen härom följande:

Kommissionens förslag att efter det domstolens utslag, vari förordnats om fastighetens försäljning, vunnit laga kraft, medgiva bulvanen en frist av sex månader att frivilligt försälja fastigheten, har jag ej ansett mig böra följa. Ett rättsstridigt, med straff belagt förhållande synes böra bliva upplöst, så fort det

genom lagakraftägande utslag blivit konstaterat. Innan domstolens utslag vunnit laga kraft, måste för övrigt kontrahenterna anses hava haft rätt god tid att frivilligt avyttra fastigheten.

Lagrådet har i sitt yttrande hemställt om bibehållande av den i jordkommissionens senare förslag stadgade tidsfristen av 6 månader. Till stöd därför har lagrådet anfört:

Huruvida ett bulvanförhållande i det konkreta fallet verkligen föreligger, kan säkerligen ej sällan, även där fakta äro ostridiga, bliva föremål för olika meningar. Det är alltså lätt förklarligt, om kontrahenterna själva, intill dess dom fallit, mången gång skola uppriktigt vägra att vidkännas, att deras förhållande har denna innebörd; och helt naturligt måste ofta bulvanen vara mycket obenägen att under pågående rättegång utbjuda egendomen till salu, enär han befarar, att en sådan åtgärd tolkas såsom ett erkännande av bulvanskapet. För övrigt kan, vid det förhållande att förslaget, för att tvångsförsäljning skall undgås, fordrar, att lagfart blivit sökt, innan överexekutor prövar frågan, tiden ändock bliva alltför knapp, enär i vissa delar av landet ting hålles blott tre och i åtskilliga fall till och med blott två gånger årligen. Tänker man sig slutligen exempelvis det fall, att underrätt och hovrätt ogillat den förda talan om tvångsförsäljning, men att högsta instansens utslag, som genast har laga kraft, utfaller i motsatt riktning, framstår strängheten i förevarande stadgande särskilt tydligt. Därtill kommer, att man här onekligen rör sig på ett ömtåligt område. Med förslaget avses ju att stifta lag mot kringgående av annan lag — närmare bestämt av förbudsstadganden, vilkas direkta överträdande ej är kriminaliserat, utan hindras genom regler om ogiltighet eller civiltvång. Redan i denna den föreslagna lagstiftningens innebörd ligger en svaghet från rättsordningens synpunkt. Det har visat sig, att man icke lyckats att uppdraga gränsen mellan giltigt och ogiltigt, tillåtet och förbjudet så, att förbudslagstiftningens syfte kunnat helt förverkligas, och man har då nödgats tillgripa den ovanliga och i och för sig icke särdeles lyckliga utvägen att mot ett förfarande, som håller sig inom det formellt tillåtnas gränser, inskrida med tvångsåtgärder, därest det vid fri prövning anses tillkommet för att gäcka lagens intentioner. Ett ytterligare svaghetsmoment ligger däri, att ifrågavarande förbud uppbäras av ett allmänt socialpolitiskt syfte, som visserligen kräver, att förbuden göras i stort sett effektiva, men ur vilket egen synpunkt en överträdelse eller ett kringgående i ett visst enskilt fall kan vara oskyldigt nog och än mera så te sig för uppfattningen även hos mången lojal medborgare. Ett så beskaffat sakläge synes innebära en särskild maning att icke framgå med större våld än nöden kräver. Och det torde så mycket mindre vara någon verklig olägenhet förbunden med att medgiva ett halvt års frist för det konstaterade bulvanförhållandets upplösning, som enligt 4 § avverkningsförbud gäller, intill dess överexekutor prövat frågan om tvångsförsäljning.

Vid den slutliga föredragningen av förslaget i statsrådet har departementschefen förklarar, att han med hänsyn därtill, att domstol ej lärer meddela förordnande om fastighetens tvångsförsäljning i andra fall, än då det bör framstå klart för kontrahenterna själva, att bulvanförhållande föreligger, ej ansett sig böra biträda lagrådets hemställan i denna del.

Departementschefen.

Enligt utskottets förmenande tala emellertid starka skäl för medgivande av den av lagrådet förordade tidsfristen av 6 månader. Utskottet vill i så-

Utskottet.

dant avseende särskilt understryka lämpligheten av att särskilt för tillvaratagande av vederbörande inteckningshavares intressen tvångsförsäljningar i möjligaste mån undvikas. Härför talar ock det av erfarenheten bestyrkta förhållandet, att vid exekutiv försäljning av fastigheter å landet dessa ej sällan icke komma direkt i händerna på verkliga jordbrukare. I den mån fastigheterna ej inropas för vederbörande inteckningshavares räkning, förvärvas de nämligen ofta av egendomsspekulanter, vilka sedermera söka genom ny försäljning av desamma bereda sig ekonomisk vinning. Genom skälig tidsfrist för frivillig avyttring av bulvanfastigheter skulle sålunda utsikterna till desammas återgång i den jordbrukande befolkningens ägo i ej obetydlig grad ökas. Utskottet hemställer på anförda skäl om ändring i nu förevarande stycke i enlighet med lagrådets hemställan.

Andra stycket.

1921 års förslag.

Enligt jordkommissionens förslag av år 1921 skulle överexekutor efter utgången av förut omnämnda 6-månadersfrist meddela förordnande om fastighets försäljning, därest ej av lagfartsprotokollet framginge eller annorledes styrktes, att fastigheten avyttrats.

Departementschefen.

I detta avseende har departementschefen anförd:

Jag har ej ansett mig böra följa kommissionens förslag, att överexekutor skulle hava att för avgörande av frågan om fastigheten redan vid överexekutors prövning vore avyttrad taga hänsyn till andra upplysningar än sådana, som kunna vinnas av lagfartsprotokollet. Mot kommissionens förslag, som avviker från vad stadgats i redan gällande lagar med syfte att reglera fastighetsförvärv, må framhållas, att möjligheterna att genom skenöverlåtelser hindra fastighetens försäljning genom antagande av desamma skulle ökas. För att person, som under rättegången inköper fastigheten, skall i tid erhålla kännedom om rättegången och därav följande risk att uppskjuta sökandet av lagfart har jag emellertid i 14 § av förslaget (13 § i det nu föreliggande förslaget) upptagit stadgande därom, att rättegången så fort som möjligt efter anhängiggörandet skall antecknas i rättens inteckningsprotokoll samt i intecknings- eller fastighetsboken.

Utskottet.

Såsom framgår av lagrådets ovan återgivna uttalande har däri betonats, att, även om den av lagrådet förordade 6-månadersfristen genomfördes, svårigheter kunde i vissa fall möta för köpare till frivilligt avyttrad fastighet att genom lagfarts sökande undvika äventyret, att fastigheten ändock tvångsvis försålles. Jämväl inom utskottet har framhållits, att vederbörande köpare utan eget förvållande kunde bliva lidande, därest de vore avskurna från möjligheten att styrka det skedda förvärvet på annat sätt än genom bevis om sökt lagfart. Ett medgivande av sådan möjlighet skulle emellertid, på sätt departementschefen anförd, lätt kunna komma att genom skenöverlåtelser missbrukas. Genom föreskriften i 13 § i förslaget torde ock vara sört för att vederbörande köpare i regel erhålla kunskap om den inledda rättegången och därmed följande risk av tvångsförsäljning. Dessutom må framhållas, att kännedomen om sådana rättegångar, varom här är fråga, säkerligen kommer att merendels bliva allmänt spridd i orten. För övrigt torde det med stadgandets avfatt-

ning icke vara uteslutet för överexekutor att, där avyttrande veterligen skett och omständigheterna giva stöd för antagandet att avyttrandet är till sitt syftemål lojalt, kunna uppskjuta meddelandet av förordnande om försäljning någon kortare tid, som åtgår, innan lagfartsansökan rörande fånget kan hinna att ingivas till vederbörande domstol.

3 §.

I jordkommissionens förslag av år 1921 hade upptagits liknande bestämmelser som de i förevarande paragraf meddelade. I motiveringen till dessa bestämmelser anförde kommissionen, att det självfallet måste tillses, att de för bulvanskap utsatta fastigheterna icke bleve föremål för utplundring på sina tillgångar i skog och stråfoder, samt att det givetvis borde finnas möjlighet att med största snabbhet därutinnan ingripa mot vederbörande. 1921 års förslag.

Lagrådet har beträffande stadgandet, såvitt detsamma avser förbud mot bortförande av stråfoder, anført: Lagrådet.

Så snart försäljning av egendomen skett och auktionen vunnit laga kraft, inträder bulvanen eller hans huvudman i oinskränkt rätt att, såsom han finner för gott, förfoga över befintligt stråfoder. Den effekt, som i fråga därom vinnes genom det föreslagna stadgandet, blir alltså, att stråfodret kvarhålls å fastigheten under tiden för domstolsförhandlingen och försäljningsproceduren. Även om därigenom tilläventyrs skulle i enstaka fall befrämjas ett utfodrande å egendomen av stråfodret, som utan förbudet skulle hava uteblivit, synes emellertid detta resultat vara alltför ringa för att man fördenskull må behöva i förslaget upptaga den vidlyftiga apparaten med stadganden om förbud, straff, beslag och förverkande. Lagrådet hemställer därför, att bestämmelsen om meddelande av förbud att från egendomen bortföra stråfoder, vilken bestämmelse för jordkommissionens del måhända tillkommit under intrycket av kristidens abnorma förhållanden å fodermarknaden, måtte utgå ur förslaget. Härav skulle föranledas ändringar även i 6, 7 och 8 §§ (5, 6 och 7 §§ i det nu föreliggande förslaget). Särskilt beträffande 6 § (5 §) skulle därigenom möjliggöras en i och för sig önskvärd förenkling av där meddelade stadganden.

Vid den slutliga föredragningen av lagförslaget har departementschefen i denna delen anført: Departementschefen.

Vad lagrådet sålunda hemställt har jag ej ansett mig böra biträda. Det måste nämligen ligga synnerlig vikt därpå, att bulvanen och hans huvudman icke skola äga tillfälle att, med anledning av ett väckt yrkande om bulvanförhållandets upplösning genom egendomens tvångsförsäljning, kunna till skada för jordbruket å egendomen skyndsamt realisera de av egendomens tillgångar, som därtill bäst ägna sig, därvid man på sätt jordkommissionen antagit i främsta rummet läser hava att fästa sin uppmärksamhet på egendomens tillgångar i skog och stråfoder. Även om, på sätt lagrådet framhållit, bulvanen eller hans huvudman, sedan auktionen vunnit laga kraft, äga fritt förfoga över å egendomen befintligt stråfoder, bör man icke förringa betydelsen därav att under hela den måhända till ett eller annat år uppgående tiden dessförinnan egendomen ej kunnat berövas sin tillgång på stråfoder, varjämte stråfodrets förefintlighet å egendomen vid dess försäljning läser göra det förmånligast för bulvanen eller hans huvudman att söka få egendomens köpare att tillhandla sig jämväl stråfodret.

Utskottet. Att förbud mot skogsavverkning skall kunna i förevarande fall meddelas, finner utskottet vara uppenbart. Vad beträffar frågan om meddelande av förbud jämväl mot bortförande av stråfoder ansluter sig utskottet i huvudsak till den av departementschefen därutinnan intagna ståndpunkten. Det måste nämligen framstå såsom önskvärt, att möjlighet även till meddelande av dylikt förbud finnes, då förhållandena understundom kunna vara sådana, att dylika åtgärder behöva vidtagas mot ett obehörigt blottställande av fastigheten å för kreaturs utfodrande m. m. erforderlig stråfodertillgång. Enär emellertid behov av sådant förbuds utfärdande givetvis icke kommer att förefinnas i samma utsträckning som beträffande skogsavverkning, utan allenast då särskild anledning därtill föreligger, har utskottet ansett lämpligt, att detta förhållande ock kommer till uttryck i lagtexten; och föreslår utskottet fördenskull omredigering av stadgandet i enlighet härmed.

4 §.

1918 och 1920 års förslag. Varken enligt det inom justitiedepartementet år 1918 utarbetade förslaget eller enligt jordkommissionens förslag av år 1920 var bulvanförhållandet såsom sådant belagt med straff.

1921 års förslag. Härutinnan intog emellertid jordkommissionen i sitt år 1921 avlämnade förslag en annan ståndpunkt. I detta stadgades nämligen straff för den, som i fråga om äganderätt till fast egendom brukade bulvan eller låte sig brukas såsom bulvan. Straffskalan var böter från och med 100 till och med 10,000 kronor eller fängelse.

Till motivering av detta stadgande anförde kommissionen:

Ett flertal myndigheter hava i sina yttranden över de tidigare lagförslagen i förevarande ämne såsom effektivt medel mot bulvanförvärven förordat ett straffförfarande, åtföljt eventuellt av fastighetens tvångsförsäljning. Konstaterades bulvanskap, skulle såväl bulvanen som hans huvudman dömas till ansvar. Ur legislativ synpunkt torde intet hinder föreligga att med straff belägga ett sådant förfarande, som ett kringgående av gällande lagar genom användande av bulvan innebär. Otivelaktigt skulle härigenom de bestämmelser, som uppställas för att förhindra ett sådant kringgående, avsevärt vinna i effektivitet.

Förnekas kan ej, att, därest straff hotar dem, som inlåta sig på bulvanskap, detta skall verka mera avhållande än om påföljden av ett bulvanförvärv endast är den, att kontrahenterna tvingas att avhända sig den fastighet, som förvärvats. Härtill kommer den moraliska verkan, som en kriminalisering av en handling alltid innebär, i det att handlingen i det allmänna rättsmedvetandet därigenom ytterligare fastslås såsom otillåten och rättsstridig. Verkan härav bör ej underskattas. Ingen lär väl förvärva en fastighet genom bulvan utan att han har förtroende för dennes pålitlighet. Växer det nu fast i det allmänna rättsmedvetandet, att det är en brottslig handling att vid förvärv av fastighet låta använda sig såsom bulvan åt någon, som icke utan tillstånd eller särskild prövning äger förvärva densamma, kommer det sannolikt att möta svårigheter att för genomförande av bulvanköp anskaffa pålitlig bulvan. Personer, som äro måna om sitt anseende, torde säkerligen icke komma att låta använda sig för sådant ändamål.

De skäl för en kriminalisering av bulvanskap, som sålunda anförts, har kommissionen funnit vara så tungt vägande, att kommissionen vid närmare övervägande av saken funnit sig böra förorda en sådan anordning.

I avgiven reservation anförde herr Lindhagen i denna del följande:

I det nu framlagda förslaget har bulvanförhållandet även kriminaliserats för att vinna en ökad effektivitet åt lagen och tillgodose på samma gång det allmänna rättsmedvetandet. Denna befogade åtgärd har emellertid säkerligen två sidor. Genom kriminaliserandet kommer domstolarnas krav på s. k. full bevisning att ytterligare skärpas samt effektiviteten än mer äventyras. Man må gärna säga, att principiellt måste bedömandet, huruvida ett bulvanförhållande föreligger i ett visst fall, bli detsamma. Det är också mycket möjligt, att detta inträffar i praktiken, för så vitt det gäller att avslå en framställning om konstaterandet av ett bulvanförhållande. Hoppas man åter på möjligheten, att domstolsvägen få ett socialt bedömande till stånd, är det nog en utopi, att detta bedömande skall bli lika socialt förstående, om förhållandet kriminaliseras, som om detta icke äger rum.

Då nu förevarande lagförslag för yttrande remitterades till lagrådet, upp- tog detsamma bestämmelser, innefattande kriminalisering av bulvanskapet i huvudsaklig överensstämmelse med jordkommissionens sistnämnda förslag.

*Det till
lagrådet
remitterade
förslaget.*

Lagrådet anförde härom i sitt yttrande:

Lagrådet har redan under 1 och 2 §§¹ framhållit vissa med denna lagstiftnings egenartade karaktär sammanhängande synpunkter, vilka innebära en särskild maning att å förevarande lagstiftningsområde framgå med försiktighet. Vad lagrådet där uttalat i fråga om förutsättningarna för användandet av det civila tvångsmedel, som i form av fastighetens exekutiva försäljning skulle stå till buds, äger uppenbarligen och i än högre grad tillämplighet även i avseende å det tvångsmedel, som jämlikt denna paragraf är avsett att komma till stånd genom bulvanförhållandets kriminalisering, och de betänkligheter, som härutinnan möta, äro enligt lagrådets åsikt av den betydelse, att lagrådet anser sig böra bestämt avstyrka förslaget i denna del. Vål må det vara sant, att ur rättsprincipiell synpunkt något ovillkorligt hinder icke kan anses möta att med straff belägga sådant kringgående av gällande förbud att förvärva och behålla fast egendom, varom här är fråga, åtminstone såvitt angår bulvanförhållanden, som kunna uppstå efter det en lagstiftning av angiven beskaffenhet kommit till stånd. En annan sak är emellertid, om en sådan lagstiftningsåtgärd lämpligen bör vidtagas. Redan de stora svårigheter, som under detta lagstiftningsarbetes fortgång visat sig föreligga, då det gällt att söka fastställa en definition å de företeelser, mot vilka man velat genom lagstiftningen ingripa, tala emot att nu skrida till kriminalisering. För övrigt innebär ju den föreslagna tvångsförsäljningen ensamt för sig ett — låt vara av förhållandena, sådana de trots gällande förbudslagstiftning på vissa håll utvecklats sig, påkallat — så kraftigt ingrepp på ett område, som i allt fall åtminstone formellt är ordnat i överensstämmelse med gällande lag, att man torde skäligen böra för närvarande låta härvid bero. Först om det skulle visa sig, att man ej enbart på denna väg kan hindra kringgåendet av förbudslagstiftningen, synes det vara anledning tillgripa kriminalisering såsom ett yttersta medel för motverkande av uppkomsten av bulvanförhållanden på ifrågavarande område. I rak motsats häremot innebär förslaget, att straffbarhet kvarstår även efter bulvanförhållandes frivilliga upplösning.

Lagrådet.

Departementschefen anförde vid den slutliga föredragningen av lagförslaget följande:

Departementschefen.

¹ Se ovan under 1 § första stycket.

Med anledning av de starka betänkligheter, som inom lagrådet yppats mot kriminalisering av bulvanförhållandet, har jag ansett mig böra om än med tvekan ur förslaget utesluta bestämmelserna därom. Skulle det emellertid visa sig, att man ej kan hindra kringgående av lagstiftning, avseende inskränkning i rätten att förvärva fast egendom, genom att i de fall, då bulvanförhållande visas föreligga, stadga allenast tvångsförsäljning av egendomen, torde till förnyat övervägande få upptagas frågan, huruvida icke kriminalisering av bulvanförhållandet är det lämpligaste medlet att söka förebygga dylikt kringgående.

*Motionen
I: 284.*

I motionen I: 284 har herr Lindhagen hemställt, att riksdagen ville besluta lagbestämmelser i och för bulvanförhållandets kriminalisering vad angår såväl bulvanen som hans huvudman.

Till stöd för detta yrkande har herr Lindhagen anført:

Det är tämligen ostridigt, att effektiviteten av en bulvanlagstiftning i fråga om fast egendom är minst sagt oviss. Enligt propositionen har enligt min uppfattning sannolikheten av effektivitet ytterligare minskats. Svårigheten ligger i åstadkommande av bevis, som tillfredsställer den formella svenska rättsskipningen. Något verksamt intresse för lagens tillämpning från lagens handhavares sida måste befaras ofta icke stå till buds.

En lagstiftning om koncession för förvärv av fastighet, då bosättning ej ifrågakommer, skulle i hög grad gynnat möjligheten att förekomma bulvanköp. En sådan lagstiftning föreligger icke nu utan är uppskjuten till ytterligare övervägande. En koncessionsplikt för trävarubolags tjänstemän m. fl., vilka så gott som uteslutande brukas till bulvanförvärv, är av propositionen avvisad utan något skäl annat än det, som kan ligga uti avstyrkande utlåtan- den. För att göra lagstiftningen någorlunda verksam böra lagbestämmelser redan nu åtminstone i sistnämnda avseende komma till stånd.

Om icke ens detta sker, kan man befara, att lagen ej får någon verkan efter domstols prövning i avsevärd mån. Då återstår endast lagens verkan genom sin egen tillvaro. Det får antagas, att man kanske på de flesta håll drager sig för att företaga en handling, som stämplas såsom olaglig, även om den ej kan beivras, samt även avvecklar en del äldre bulvanköp. En sådan verkan skulle emellertid säkerligen förökas, i fall såsom i jordkommissionens senaste förslag och i det av regeringen till lagrådet remitterade förslaget ägt rum, kriminalisering föreskrevs både för bulvanen och hans huvudman. I jordkommissionen var jag skiljaktig på denna punkt med hänsyn till, att kraven på bevisning skulle i domstolarna därigenom i ännu högre grad skärpas. Då man nu emellertid av ovan angivna skäl ställes inför ett nödläge, synes mig ingen annan utväg öppen än en kriminalisering.

Utskottet. På de av lagrådet anförda skäl ansluter sig utskottet, med avstyrkande av det i motionen framställda yrkandet, till den ståndpunkt, som departementschefen till nu förevarande spörsmål slutligen intagit.

8 §.

1920 års förslag. Enligt jordkommissionens förslag av år 1920 ålåg det allmän åklagare att i förekommande fall föra talan angående prövning, huruvida bulvanförhållande beträffande fastighet föreläge.

1921 års förslag. I 1921 års kommissionsförslag stadgades, att länsstyrelse skulle verkställa utredning rörande inom länet förekommande bulvanskap i fråga om äganderätt

till fast egendom och att för sådant ändamål vissa angivna befattningshavare, nämnder och styrelser vore pliktiga att hos länsstyrelse anmäla förmodade bulvanförhållanden. Funne länsstyrelse giltiga skäl föreligga, skulle densamma förordna allmän åklagare i orten eller särskild åklagare att anhängiggöra och utföra talan rörande bulvanskap. Allmän åklagare var dock obetaget att jämväl utan förordnande anhängiggöra talan.

Kommissionen, som beträffande förseelser mot vissa andra i kommissionens komplex av lagförslag upptagna föreskrifter stadgat, att talan finge föras av allmän åklagare allenast efter förordnande av länsstyrelse, anförde, att detta föränletts av särskilda skäl, vilka icke föreläge beträffande bulvanskapet. Därtill komme, att överträdelse av förbud mot bulvanskap enligt kommissionens förslag vore straffbelagt; och det syntes icke utan i alldeles särskilda undantagsfall böra ifrågakomma att göra inskränkning i den talerätt rörande brott, som tillkomme de allmänna åklagarna.

I avgiven reservation anförde herrar Jansson i Edsbäcken, Olsson i Kullenbergstorp och Wohlin:

Kommissionen har föreslagit, att det skall vara allmän åklagare obetaget att jämväl utan förordnande av Konungens befallningshavande anhängiggöra talan i fråga om bulvanskap. Detta kunna vi för vår del ej finna lämpligt. Enligt förslaget åligger det befallningshavanden att låta verkställa utredning i sådana mål, vilket synes förutsätta, att mål om bulvanskap i allmänhet, innan talan anhängiggöres, bliva föremål för behandling hos befallningshavanden. Då dessa mål med all sannolikhet torde bliva av både svårlöst och ömtålig beskaffenhet, synes det oss som om det lämpligaste hade varit, att allmän åklagare ej tillätes att anhängiggöra talan om bulvanskap med mindre befallningshavanden därom förordnat.

Lagrådet har i sitt yttrande i denna del anført följande:

Lagrådet.

Remitterade förslaget står i denna del i överensstämmelse med kommissionens. Det synes dock med skäl kunna ifrågasättas, om ej åt Konungens befallningshavande bör överlämnas att besluta rörande anhängiggörande av talan om bulvanförhållande. Därest, såsom lagrådet förut hemställt, ansvar icke stadgas för den, som inlåter sig i bulvanförhållande, förfaller den av kommissionen sist anförda betänkligheten. För övrigt må det erinras, att i åtskilliga andra författningar rätten att besluta om åtal förbehållits överordnad myndighet, även där fråga är om ansvar. Bortsett härifrån, synes emellertid ej minst med hänsyn till de vaga bestämmelser, som i förslagets text kunnat givas rörande förhandenvaron av bulvanförhållande, och det omdöme, som kräves för ett rätt bedömande av fråga om ett kringgående av lag ägt rum eller icke, allmänna åklagaren ej alltid kunna förväntas vara vuxen att härvidlag träffa ett riktigt avgörande. Enhetligheten i bedömandet måste ock onekligen vinna på, att prövningen i fråga om ett helt län förenas å samma hand. Man synes med fog kunna även i avseende å nu ifrågavarande mål tillämpa vad kommissionen själv yttrar beträffande ovan antydda närbesläktade mål eller att genom den föreslagna anordningen — att det ankommer på Konungens befallningshavande att besluta om talans anhängiggörande — vinnes trygghet, såväl att talan icke anställles med mindre verkliga skäl därtill föreligga som ock att, då fastighetsinnehav i strid med lagens anda och mening äger rum, detta icke lämnas opåtalat.

Lagrådet hemställer fördens skull, att i sista punkten av denna paragraf måtte stadgas, att Konungens befallningshavande, då talan om bulvanförhållande

finnes böra anställas, har att förordna allmänna åklagaren i orten eller, där så anses lämpligt, särskild åklagare att anhängiggöra och utföra denna talan.

Departementschefen.

Departementschefen har i anledning av denna anmärkning anfört:

Vad lagrådet sålunda hemställt har jag ej ansett mig böra biträda. Genom att Konungens befallningshavande enligt förslaget har att ägna särskild uppmärksamhet däråt, att inom länet förekommande bulvanförhållanden varda lagligen beivrade, har Konungens befallningshavande erhållit särskild anledning att övervaka underlydande åklagares utförande av talan angående bulvanförhållanden. Att i ändamål att vinna större enhetlighet beröva de underlydande åklagarna all talerätt lärer icke vara erforderligt. Däremot skulle en sådan åtgärd kunna medföra antingen onödig omgång, därest befallningshavanden skulle upplysningsvis höra de blivande vittnena i rättegången, eller ock en schablonmässig handläggning hos befallningshavandena, vilka icke hava samma kännedom om lokala förhållanden och personer, som de olika åklagarna ute i bygderna.

Motionen I: 284.

I motionen I: 284 har herr Lindhagen yrkat, att riksdagen ville dels besluta till 8 § göra det tillägg, att envar äger att hos vederbörande angiva ett bulvanförhållande och dels hos regeringen begära ett organiserat ingripande med stöd av lagen mot alla enligt föregående utredningar redan specificerade fall av skedda bulvanköp.

Till stöd för dessa yrkanden har i motionen anförts:

Den i lagen stadgade tillsyn över dess tillämpning kan befaras bliva ganska slapphänt och ointresserad. Det bör därför till en början organiseras ett ingripande med stöd av lagen mot alla enligt föregående utredningar redan specificerade fall av bulvanköp. Dessutom synes i lagen böra särskilt angivas, att vem som helst äger hos vederbörande till laga åtgärd angiva ett bulvanförhållande. Ortsbefolkningen äger den bästa kännedomen och det största intresset.

Utskottet.

I fråga om rätten till talan i mål angående bulvanskap ansluter sig utskottet till den ståndpunkt, som intagits i den kungl. propositionen. Att i enlighet med lagrådets hemställan göra allmän åklagares rätt att anhängiggöra och utföra dylik talan beroende av särskilt förordnande av länsstyrelsen torde, på sätt departementschefen framhållit, icke vara erforderligt eller lägligt. Utskottet vill ifrågasätta, om icke landsfogdarna skulle i allmänhet vara mest lämpade att såsom allmänna åklagare anhängiggöra och utföra talan av nu ifrågavarande slag. Det synes ock utskottet kunna förutsättas, att, därest länsstyrelse finner omständigheterna motivera förordnande av särskild åklagare, densamma icke skall underlåta att därom träffa anstalt.

Vad därefter angår de i motionen framställda yrkandena om sådant tillägg till förevarande paragraf, att envar skulle förklaras berättigad att hos vederbörande angiva bulvanförhållanden, må framhållas, att dylik angivelserätt givetvis kommer att förefinnas oberoende av tillfogandet av ett stadgande med dylikt innehåll.

Beträffande slutligen motionärens yrkande om hänvändelse till regeringen för åvägabringande av ett organiserat ingripande med stöd av lagen mot alla enligt föregående utredningar redan specificerade fall av skedda bulvanköp så

är utgångspunkten för detta yrkande förmodligen att söka i vissa i den Widénska utredningen av år 1913 samt i jordkommissionens betänkande delarna I och III lämnade, å verkställda enquéter grundade uppgifter angående förekommande fall av bulvanskap. Att märka är emellertid, att, såvitt man kan döma av de lämnade redogörelserna för enquétesvaren, dessa i allmänhet icke torde innehålla några bestämda uppgifter angående respektive fall, utan merendels innehålla allenast uppgift om, att bulvanförhållande föreligger inom uppgiven kommun, eller dylikt. Utskottet har i allt fall icke blivit övertygat om, att en hänvändelse till regeringen i förevarande avseende skulle vara av behovet påkallad. De i utredningarna åberopade fallen torde väl sannolikt utgöras av mera kända sådana, vilka, därest de fortbestå, komma att bliva föremål för beivran, utan att extraordinära åtgärder för ändamålet utöver de i lagen anvisade behöva vidtagas. För att bringa lagens föreskrifter om skyldighet för vissa befattningshavare, nämnder och styrelser att till vederbörande länsstyrelse anmäla förmodade fall av bulvanskap till vederbörandes kännedom kan emellertid vara att förorda, att nämnda föreskrifter införas i länskungörelserna, därom Kungl. Maj:t torde kunna förväntas föranstalta.

Beträffande *lagens ikraftträdande* har i motionen I:285 hemställts, att lagen icke skulle äga tillämplighet å före tiden för dess ikraftträdande uppkomna bulvanförhållanden annat än i den mån de fortbestode efter den 1 januari 1931.

Till stöd för detta yrkande har anförts, att, med hänsyn till att ett kringgående genom bulvanförhållande av lagen den 4 maj 1906 hittills ej medfört någon som helst laga påföljd, lagen icke borde givas sådan retroaktiv tillämplighet, att den drabbade vid ikraftträdandet redan bestående bulvanförhållanden, som avvecklades inom en tidsfrist av skälig längd, exempelvis 5 år.

Därigenom att lagens ikraftträdande uppskjutits till den 1 januari 1926 har enligt utskottets förmenande skälig tidsfrist för upplösande av bestående bulvanförhållanden blivit lämnad. Utskottet tillstyrker alltså, att bestämmelsen angående lagens ikraftträdande bibehålles i oförändrat skick.

Utskottet.

Yrkande om lagstiftning angående förbud för vissa enskilda personer att förvärva fastigheter av visst slag.

I motionen I:284 har herr Lindhagen hemställt, att riksdagen ville till förstärkande av den föreslagna bulvanlagens effektivitet besluta eller hos regeringen begära förslag till lagbestämmelser i syfte att bolags styrelseledamöter samt tjänstemän och andra hos bolag anställda personer jämte makar, såvitt angår trävarubolag, icke må, där ej särskilda anledningar visas, förvärva jordbruksfastighet med skogsmark.

I reservation till ett av jordkommissionen den 28 januari 1920 avlämnat förslag till provisorisk lagstiftning mot bolags och föreningarnas jordförvärv beträffande mellersta och södra Sverige framlade herr Lindhagen, med in-

Reservation till jordkommissionens betänkande den 28 januari 1920.

stämmande i huvudsak av tre andra ledamöter i kommissionen, förslag till lag angående förbud i vissa fall för enskilda personer att besitta fast egendom. Enligt detta förslag fick bland annat enskild person, som hade del i ledningen av eller tjänstebefattning hos bolag, vars rörelse omfattade handel med eller utnyttjande av skog eller skogsprodukter, icke utan särskilt tillstånd med äganderätt besitta fast egendom. Vissa undantag från stadgandets tillämpning föreskrevos emellertid.

1920 års förslag till bulvanlagstiftning. Då jordkommissionen senare samma år avgav förslag till bulvanlagstiftning, anförde kommissionen i motiveringen till dessa förslag:

Understundom hade såsom en utväg till lösning av det ifrågavarande lagstiftningsproblemet föreslagits att utsträcka den beträffande bolag och föreningar gällande förbudslagstiftningen till att omfatta även bolags styrelseledamöter samt tjänstemän och andra hos bolag anställda personer, åtminstone såvitt anginge trävarubolag, från vilka obestriddigen den största faran i förevarande avseende hotade. En förebild till sådan lagstiftning finnes i Norge. Det vore visserligen obestriddigt, att, då fråga vore om den norrländska förbudslagen, man härigenom skulle träffa de kategorier, som hittills spelat den ojämförligt största rollen såsom bulvaner. Men bristerna hos ett dylikt system låge dock i öppen dag; systemet vore till sina verkningar å ena sidan alltför begränsat och å andra sidan alltför vidsträckt. I det förra avseendet kunde anmärkas, att en dylik lagstiftning lämnade fullständigt å sido de talrika fall av bulvanköp, som förekommit i syfte att kringgå lagstiftningen mot utlänningars rättsförvärv och om inskränkning i rätten att överlåta fast egendom, och riktade sin uppmärksamhet allenast på bulvanköp, som ägde rum för bolags räkning. Men ej ens i fråga om de senare förvärven kunde det av en sådan lagstiftning förväntas, att den skulle visa sig synnerligen verksam, då ju för ett bolag den möjligheten alltid stode öppen att såsom bulvaner anlita personer, som ej stode i nyssnämnda ställning till bolaget. Å andra sidan syntes det innebära en obillig stränghet att utan hänsyn till de i det särskilda fallet föreliggande omtändigheterna ställa de personer, som här vore i fråga, under strängare bestämmelser än dem, som gällde för svenska medborgare i övrigt.

Herr Lindhagen framhöll i avgiven reservation nödvändigheten av att på en gång stifta en lag om samtliga enskilda spekulanter skadliga fastighetsförvärv och ej begränsa sig till allenast en del av detta sammanhängande område.

1921 års förslag till bulvanlagstiftning. I sitt år 1921 avgivna betänkande framhöll jordkommissionen, att därest bolags styrelseledamöter och tjänstemän i fråga om rätt att göra fastighetsförvärv underkastades samma inskränkningar, som gällde för bolag, möjligheten för bolag att för sina syftemål anskaffa fullt pålitliga bulvaner skulle ganska effektivt begränsas. Genom kommissionens förslag hade dock berörda spörsmål kommit i förändrat läge, i det att däri föreslagits bestämmelser, som avsåge kontroll även å enskilda svenska medborgares förvärv genom köp, byte eller gåva av fast egendom, därest de ej på ett stadigvarande sätt bosatte sig å den förvärvade fastigheten. Genom dessa bestämmelser betoges bolagsfunktionärer i ett flertal fall möjligheten att göra bulvanköp för sina bolags räkning. Härtill komme, att det för mången torde synas såsom en obillig stränghet att utan hänsyn till de i det särskilda fallet föreliggande omständigheterna för

bolagsfunktionärer stadga strängare villkor för fastighetsförvärv än dem, som gällde för andra svenska medborgare, vartill komme, att särskild lagstiftning angående fastighetsförvärv genom bulvan i allt fall vore erforderlig. Kommissionen ansåg sig förty ej böra förorda en lagstiftning av oförmäld beskaffenhet.

Herr Lindhagen avgav reservation till detta betänkande, däri han anförde:

Jag nödgas vidhålla, att omsorgen om lagens effektivitet påkallar uttrycklig bestämmelse därom, att ledamot i bolags styrelse och dess tjänstemän icke må utan koncession förvärva jordbruksfastighet. Det är visserligen sant, att genom förslagens krav på bosättning såsom villkor för koncessionsfri besittning omöjliggöras åtskilliga bulvanförvärv genom dylika personer. Emellertid kvarstår alltid möjlighet, att man för förvärv av en värdefull egendom låter någon bosätta sig just på den lika väl som på något annat ställe. Dessutom må ej förglömmas, att skogsbolagen ha en skara av underordnade tjänstemän såsom skogvaktare m. fl., vilka måste bosättas runt om i orterna. Sådana tjänstemän kunna därför bosättas på nyförvärvade fastigheter, som inköpas i dessas namn, och de som äro bosatta å de före lagens tillkomst lagligen förvärvade fastigheterna för närvarande i stor utsträckning kunna efter lagens tillkomst i mån av behov överflyttas till nyförvärv med bulvanbesittning. Föreskrives nu uttryckligen koncessionsplikt för alla dylika tjänstemäns förvärv av jordbruksfastighet oavsett bosättning, så äventyrar man ej de förenämnda äventyrligheterna åtminstone i dessa fall av en tolkning av förekomsten utav ett bulvanskap.

Vid 1924 års riksdag väcktes i två likalydande motioner förslag om antagande av en provisorisk lag om förbud för bolagsfunktionär och dennes make att förvärva och besitta fast egendom å landet, varå de ej vore bosatta, under andra än de i norrländska förbudslagen stadgade villkor. I över motionerna avgivet utlåtande anförde andra lagutskottet, att utskottet funne sig ej kunna tillstyrka, att det på grundval av motionerna skulle antagas en provisorisk lag i ämnet, allrahelst som det enligt utskottets mening torde kunna förutsättas, att den blivande definitiva lagstiftningen i ämnet, såsom utskottet hemställt, komme att inriktas ej blott på att förhindra uppkomsten av nya bulvanförhållanden utan jämväl på att framtvinga ett avvecklande av redan bestående sådana. Mot lagförslaget framställde utskottet därjämte anmärkningar av i huvudsak enahanda innebörd som de, vilka i jordkommissionens år 1920 avgivna betänkande riktats mot en på dylikt sätt anordnad lagstiftning. På grund härav och då lagförslaget jämväl på grund av sitt innehåll i övrigt icke syntes vara av beskaffenhet att böra läggas till grund för lagstiftning i ämnet, hemställde utskottet, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Mot utskottets utlåtande reserverade sig herr Lindhagen jämte två andra ledamöter. Riksdagens båda kamrar biföllo utan votering utskottets hemställan.

Vid föredragning i statsrådet av det föreliggande förslaget om bulvanlag anförde departementschefen, att han icke ansett sig böra föreslå, att för bolagsfunktionärers fastighetsförvärv uppställdes särskilda villkor.

Utskottet har ovan med vissa ändringar tillstyrkt det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom. Att

Motion i ämnet vid 1924 års riksdag.

Föreliggande förslag till bulvanlagstiftning.

Utskottet.

i omedelbar anslutning härtill och utan avvaktan å några erfarenheter om de verkningar, som förenämnda förslag vid eventuellt antagande kan komma att få, förorda begäran om särslagstiftning å området beträffande vissa grupper av enskilda personer, finner utskottet icke lämpligen böra komma i fråga. Utskottet får sålunda avstyrka motionärens nu ifrågakvarande yrkande.

Med stöd av det sålunda anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förvarande lagförslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

L a g

om bulvanförhållande i fråga om fast egendom.

Häri genom förordnas som följer:

Om bulvanförhållande och åtgärder för upplösning därav.

1 §.

Befinnes, att i lag stadgat förbud att utan tillstånd eller särskilt godkännande förvärva eller behålla fast egendom kringgås därigenom att den, som har fång till viss egendom, är bulvan för någon, mot vilken förbud, varom nyss sagts, är i fråga om egendomen gällande, i det att egendomen huvudsakligen innehaves för dennes räkning, skall domstol på talan av allmän åklagare förordna, att, sedan domstolens beslut vunnit laga kraft, överexekutor skall efter ty nedan sägs pröva, huruvida egendomen skall säljas å offentlig auktion.

1 §.

Befinnes, att i lag stadgat förbud att utan tillstånd eller särskilt godkännande förvärva eller behålla fast egendom kringgås därigenom att den, som har fång till viss egendom, är bulvan för någon, mot vilken förbud, varom nyss sagts, är i fråga om egendomen gällande, i det att egendomen huvudsakligen innehaves för dennes räkning, skall domstol på talan av allmän åklagare förordna, att, sedan *sex månader förflutit efter det* domstolens beslut vunnit laga kraft, överexekutor skall efter ty nedan sägs pröva, huruvida egendomen skall säljas å offentlig auktion.

Förordnande om försäljning skall av överexekutor meddelas, där ej av lagfartsprotokollet framgår, att egendomen avyttrats. Visar sig sedermera, att avtal, varigenom egendomen avyttrats, icke blivit bestående, har överexekutor att ånyo pröva, huruvida förordnande om försäljning skall meddelas.

Om vad i andra stycket stadgas skall erinran intagas i domstolens beslut.

2 §.

Av överexekutor i enlighet med bestämmelserna i 1 § meddelat beslut om egendomens försäljning vare gällande, ändå att egendomen finnes hava varit av-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

yttrad eller sedermera avyttras. I övrigt skall så anses samt med ärendet i tillämpliga delar så förfaras, som hade enligt 28 § utsökningslagen meddelats förordnande om egendomens försäljning till gäldande av fordran, som däri äger bästa förmånsrätt; och skall försäljning ske, ändå att innehavaren av den fordran sådant bestrider. Å auktionen må egendomen ej inropas av bulvanen eller den, för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts. Vad i fråga om fast egendoms försäljning och köpeskillingens fördelning utsökningslagen i övrigt stadgar beträffande gäldenären skall i ärende, varom nu sägs, lämpas till bulvanen; och skall denne vara pliktig att betala kostnad, som ej kan i enlighet med 198 § utsökningslagen gäldas ur den försålda egendomen.

3 §.

1 mom. Domstolen må under rättegången meddela bulvanen och den, för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts, förbud att å egendomen avverka skog annorledes än för dess husbehov samt att därifrån bortföra stråfoder. Sådant förbud gäller ock den, till vilken bulvanen eller den, för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts, upplåtit rätt att å egendomen avverka skog eller därifrån bortföra stråfoder.

3 §.

1 mom. Domstolen må under rättegången meddela bulvanen och den, för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts, förbud att å egendomen avverka skog annorledes än för dess husbehov ävensom, därest särskild anledning därtill föreligger, att från egendomen bortföra stråfoder. Sådant förbud gäller ock den, till vilken bulvanen eller den, för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts, upplåtit rätt att å egendomen avverka skog eller därifrån bortföra stråfoder.

Förbud, varom nu sagts, träder utan hinder av klagan genast i kraft.

När skäl därtill äro, må domstolen helt eller delvis återkalla meddelat förbud. Sedan blivit avgjort, att förordnande om egendomens försäljning ej kommer att meddelas, eller ock sådan försäljning skett och auktionen vunnit laga kraft, upphöre förbudet att gälla.

2 mom. Förbud, varom i 1 mom. sägs, må ock, evad saken förekommit vid domstol eller icke, meddelas av Konungens befallningshavande och skall vad i 1 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning å sålunda meddelat förbud. Innan Konungens befallningshavande meddelar förbud, skall vederbörande sakägare beredas tillfälle att yttra sig i ärendet. Finner Konungens befallningshavande saken sådan, att den ej kan tåla dylikt uppskov, må dock förbud meddelas tillsviðare och intill dess annorlunda varder förordnat. Av Konungens befallningshavande före rättegångs anhängiggörande meddelat förbud återgår, om talan ej inom trettio dagar från det förbudet meddelades blivit anhängiggjord vid domstol. Domstol äge ock, då saken är under dess prövning, helt eller delvis återkalla av Konungens befallningshavande meddelat förbud.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Ansvarsbestämmelser.

4 §.

Den, som med kännedom om förbud enligt 3 § överträder detsamma, straffes med böter från och med tjugufem till och med femtusen kronor. Innefattar förseelse, varom nu är fråga, förbrytelse jämväl mot 24 kapitlet allmänna strafflagen eller mot någon angående skogsvården å enskild mark gällande författning, skall gärningen bedömas enligt vad i 4 kapitlet 1 § strafflagen är för likartat fall stadgat.

5 §.

Där till straff enligt 4 § dömes, skall tillika det avverkade virket, där det ligger å skogen kvar eller, om det är bortfört, fortfarande är i avverkarens besittning, ävensom stråfoder, där det fortfarande är i dens besittning, som bortfört det, tagas i beslag och dömas förbrutet; dock äge domstolen, då fråga är om stråfoder, i stället förordna, att det skall på den skyldiges bekostnad återföras till den fastighet, varifrån det bortförts, därest sådant finnes lämpligen och utan oskälig kostnad kunna ske. Förordnar domstolen, att bortfört stråfoder skall återföras, eller undgår bortfört virke eller stråfoder beslag, är den, som överträtt förbudet, skyldig att utgiva ersättning med belopp motsvarande värdet därav. Har efter avverkningen eller stråfodrets bortförande förbudet återkallats eller eljest gått åter eller blivit genom lagakraftvunnet beslut upphävt, må icke påföljd, varom i denna paragraf sägs, ådömas.

Åklagare må med beslag belägga virke eller stråfoder, som kan dömas förbrutet. Varder ej inom fyrtiofem dagar, från det beslag skedde, åtal i laga ordning anhängiggjort, vare beslaget förfallet.

6 §.

Virke och stråfoder, som enligt denna lag dömas förbrutna, skola av åklagaren säljas i den ordning, som om utmäta lösören stadgas. Begär, innan frågan om förverkandet slutligen prövats, ägaren av virke eller stråfoder, som tagits i beslag, att försäljning därav skall äga rum, eller finner, på anmälan av åklagare, överexekutor, att fara är för virkets eller stråfodrets förstörelse eller att kostnaden för dess förvarande skulle bliva större än skäligt är, förordne överexekutor, att godset skall säljas i den ordning nyss sagts; och skall i ty fall godsets ägare, om han är känd och inom riket boende, eller, där han bor utom riket men inom riket har känt ombud, som äger att för honom mottaga stämning och avgiva svaromål, ombudet genom åklagarens försorg bevisligen underrättas om auktionen minst åtta dagar innan den hålles. Anmälan, varom här ovan sägs, skall vara åtföljd av fullständig, av två trovärdiga personer styrkt förteckning, utvisande godsets mängd och beskaffenhet.

Säljes i beslag taget virke eller stråfoder, innan det dömts förbrutet, skall, till dess frågan därom blivit slutligen avgjord, försäljningssumman nedsättas

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

i riksbanken på sätt särskilt är stadgat; och skall vad i 160 § utsökningslagen sägs om sådana medels insättning i bankinrättning äga motsvarande tillämpning.

7 §.

Böter, som ådömas enligt 4 §, skola tillfalla kronan. Saknas medel till deras fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

Genom försäljning av förbrutet virke eller stråfoder uppkommen behållning och utdömd ersättning för virke eller stråfoder skola tillfalla kronan.

Om tillsyn å lagens tillämpning så ock om rättegången och fullföljd av talan.

8 §.

Det åligger Konungens befallningshavande att ägna särskild uppmärksamhet däråt, att inom länet förekommande bulvanförhållanden varda lagligen beivrade. Landsfogde, landsfiskal, stadsfiskal, mantalsskrivningsförrättare, kommunalnämnd, jordbrukskommission, skogsvårdsstyrelse och skogsvårdskommitté ävensom, där skogsvårdsstyrelse icke utövar tillsyn över skogsvården, vederbörande jägmästare skola, då anledning finnes till antagande att bulvanförhållande föreligger, därom göra anmälan hos Konungens befallningshavande. Där så anses lämpligt, må Konungens befallningshavande förordna särskild åklagare att anhängiggöra och utföra talan om bulvanförhållande.

9 §.

Mål, som i denna lag avses, instämnes till allmän underrätt i den ort, där den fasta egendomen är belägen.

10 §.

Är anledning antaga, att av handling, som finnes i svarandes värjo, kan i målet vinnas upplysning, som eljest ej är att tillgå, äger domstolen förelägga svaranden att förete handlingen, dock ej, då fråga är om brev eller annat enskilt meddelande eller då skäl finnes antaga, att handlingens företeende kan, oberoende av målets utgång, lända svaranden eller någon, vilken med honom är i den skyldskap eller det svägerlag, som i rättegångsbalken om jäv mot domare sägs, till skada eller synnerlig olägenhet. Vite må, där så finnes nödigt, av domstolen föreläggas svaranden.

11 §.

Mål, som i denna lag avses, skall behandlas i den för brottmål stadgade ordning.

Har domstol genom beslut under rättegången meddelat förbud, varom i 3 § sägs, eller ogillat yrkande om återkallande av sådant förbud, gälle angående klagan däröver vad i 16 kapitlet 10 § rättegångsbalken stadgas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

12 §.

Klagan över överexekutors beslut i ärende, som omförmäles i 1 §, föres i den ordning, som i utsökningslagen stadgas angående klagan över överexekutors utslag i annat utsökningsmål än i 2 kapitlet nämnda lag sägs.

Över Konungens befallningshavandes beslut i ärende, varom i 3 § sägs, må ej klagan föras.

13 §.

Då mål om upplösning av bulvanförhållande första gången förekommer inför domstolen, skall anteckning därom ske i in-teckningsprotokollet samt i in-tecknings- eller fastighetsboken.

Har domstol meddelat förordnande enligt 1 §, åligger det domstolen att inom fjorton dagar tillställa överexekutor avskrift av domstolens utslag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1926.

B) att motionerna I: 284 och 285, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad ovan under A) hemställts, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 maj 1925.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén, von Sydow, Sigfrid Hansson, greve Spens, Tjällgren, von Koch, Lindhagen** och *Franzén*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson i Kalmar, Hage, Magnusson i Skövde*, Ödström, Svensson i Skönsberg, Wallerius, Olovson i Västerås* och *Lindgren i Dingelvik*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *von Sydow, greve Spens, Magnusson i Skövde* och *Wallerius*, vilka anført:

»Det ifrågavarande av utskottet i huvudsak tillstyrkta lagförslaget berör ett mycket ömtåligt ämne, nämligen okränkbarheten av formellt riktiga och lag-

farna fastighetsköp. Det synes oss uppenbart, att om man skall lagstifta i detta ämne, man bör gå till väga med största försiktighet och se till att gränserna för lagens tillämplighet äro noggrant utstakade. Så har icke skett i detta fall, ty det för vår lagstiftning nya begreppet »bulvanskap», vars förefintlighet är en förutsättning för lagens tillämpning, finnes icke i lagen tillräckligen definierat. Det torde också böra anmärkas, att där bulvanskap blivit konstaterat genom domstol och den genom bulvan inköpta egendomen förty skall säljas å exekutiv auktion, detta sker i en ordning, som avviker från bestämmelserna i utsökningslagen och kan medföra kränkning av inteckningshavares rätt. Egendomen skall nämligen ovillkorligen försäljas oavsett köpebudets storlek. Det är väl sant, att enahanda bestämmelser finnas i den norrländska förbudslagen och i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m., men exekutiva försäljningar på grund av dessa lagar torde endast i undantagsfall hava ägt rum, medan de däremot kunna bliva ganska vanliga, om den nya lagen genomföres.

Emellertid är det uppenbart, att gällande lag bör efterlevas och icke får kringgå. Utredningen i ärendet synes giva vid handen, att ett kringgående av den norrländska förbudslagen ägt rum i sådan omfattning, att lagstiftningens syfte i väsentlig mån icke blivit uppnått. Av denna anledning vilja vi icke motsätta oss en lagstiftning av den art, som den nu föreslagna, men anse oss, då vi för vår del i huvudsak giva vår anslutning till lagförslaget, böra uttala den förhoppning, att lagens tillämpning måtte ske med sådan varsamhet, att icke andra fastighetsköp bliva hänfödda under lagen än sådana, där det är fullt otvivelaktigt, att ett avsiktligt kringgående av förbudslagen ägt rum.

I ett par punkter kunna vi emellertid icke instämma i utskottets tillstyrkande av den föreslagna lagen. Enligt 10 § är för svarande uti mål angående bulvanskap stadgad skyldighet att på föreläggande av domstolen förete handling, som är i hans värjo och av vilken kan antagas i målet vinnas upplysning, som eljest icke är att tillgå. Huruvida en sådan editionsplikt för svarande i rättegång i allmänhet förefinnes enligt svensk lag, torde vara omtvistat, men så mycket lär vara visst, att den icke förefinnes för svarande i brottmål. Nu skall enligt 11 § i lagen dessa mål behandlas i den för brottmål stadgade ordning. Under sådana förhållanden anse vi det vara en kränkning av svarandens rätt att här stadga den föreslagna editionsplikten för svaranden och sålunda till hans nackdel ändra reglerna för brottmålsprocessen. Ty även om den handling, som svaranden misstänkes hava begått, är stridande mot svensk lag, bör han tillgodonjuta svensk rättegångsordning. Vi anse därför, att utskottet bort tillstyrka,

att § 10 bort uteslutas ur lagen.

Ur flera synpunkter, icke minst eventuella inteckningshavares rätt, synes det önskligt, att där bulvanköp skett, förhållandena må på godvillig väg bliva ordnade före den nya lagens ikraftträdande, så att processer och exekutiva auktioner i största möjliga utsträckning undvikas. Det förefaller oss som den

tid, som är tillmätt härför enligt lagförslaget, är väl knapp, då lagen skall träda i kraft den 1 januari 1926. Vi anse därför, att utskottet bort tillstyrka, att lagens ikraftträdande bort sättas till den 1 januari 1927.»

2) av herrar *Sigfrid Hansson, Franzén, Magnusson* i Kalmar, *Hage, Svensson* i Skönsberg och *Olovson* i Västerås, vilka beträffande 1 § i lagförslaget ansett, att densamma bort antagas i den uti propositionen föreslagna lydelsen.

3) av herr *Lindhagen*, vilken hemställt om bifall till de i motionen I:284 punkterna 1), 3) och 4) framställda yrkanden.